

Eensklaps sloeg een twaalfponder door een der ramen (Blz. 428).

— Weg! Weg! Vergif! Moordenaars! Men wil mij vermoorden! Maximiliano sta mij bij.

Ongetwijfeld waren de hersens der arme keizerin in de war, als getroffen door den hamerslag dien Napoleon III haar zedelijk had toegebracht. Als verdwaasd keek zij rond zich en kwam eerst tot kalmte wanneer zij hare trouwe gravin del Barrio naast zich zag.

Men haalde den arts der Mexicaansche delegatie, Dr Semeleden, en deze gelukte er in haar wat tot bedaren te brengen.

Zij barstte in een tranenvloed uit en zulks kalmde haar ten zeerste.

De keizer was genaderd en bood haar de hand.

— Zoo ik u kwetste, sprak hij, was het buiten mijn bedoeling. Ik vraag u om vergiffenis.

Tranen rolden in zijn knevels.

Ook keizerin Eugenie weende en allen die het droeve tooneel bijwoonden.

De keizer was in dit geval machteloos.

Persoonlijk kon hij niets meer voor Maximiliaan. Deze moest zichzelf redden.

En het algemeen gevoelen was dat hij zulks kon, maar dat hij vlug en hard moest optreden.

Vlug en hard! Ja, goed, maar hij werd door zijn beste vrienden verraden. We zullen het verder zien.

De zaak van Mexico was voor het keizer-

rijk verloren. Maximiliaan's leven stond met een zwart teeken gemerkt.

Het was het teeken des doods.

Nogmaals trachtte Napoleon de arme wezenlooze vrouw die haar leed uitstortte in onbedaarlijk snikken, wat op te monteren.

— Wij zullen zien, sprak hij, *nous verrons!* Keer terug, we zullen met de Ministers praten.

— *Oui, Sire!* smeekte keizerin Eugenie. *Sauvez Maximilien!*

Hij wisselde met haar een beteekenisvollen blik.

Hij zou doen wat hij kon.

Was het een ijdele belofte?

Of wel meende hij het werkelijk?

We zullen het dadelijk zien.

Diplomatie heeft er al velen teleurgesteld en in haar naam werden talrijke lafheden bedreven.

— *Merci!* knikte Eugenie. Gij zijt een goed man!

Charlotte drukte bij het hooren dier oprechte, opbeurende taal stevig de hand der keizerin.

— God zal het u vergelden! sprak zij.

Zij nam afscheid.

De keizer en de keizerin brachten haar tot aan de deur. De keizerin daalde de trappen af steunend op den arm van generaal Castelnau, de van dienst zijnde aide-de-camp.

Het gelaat der keizerin was opgedrongen, haar oogen lagen in de dikke balken door het schreien opgezet; aan haar schoone zijden wimpers hingen nog de tranen van opperste smart.

Eensklaps liet zij den arm van den generaal los en ging, zonder steun, verder. Zij zag of wilde den Franschen standaard, dien naar haar toegebogen werd, niet zien en ging voorbij zonder het hoofd te buigen noch te groeten.

De getuigen van dit ellendige tooneel wisten toen dat haar poging nutteloos was geweest en dat het ongeluk haar met een zijner zwarte zwingen had aangeraakt.

De wacht op de trappen stond er nog als geschilderde standbeelden. De klaroenen schalden het hooglied. In de verte hoorde men weder het kanon.

Er was een hooge bezoekster van koninklijken bloede die afreisde.

Men had beter kunnen zeggen : Een naar ziel en lichaam gebroken vrouw verdwijnt voor eeuwig in het duister.

De zes paarden voor de keizerlijke landau, trappelden van ongeduld.

De menner moest hen met stevige hand in bedwang houden.

— Zachtjes aan, vermaande de dokter, die, tegen alle protokol in, naast de keizerin plaats nam.

Als een lijkkoets schoof het rijtuig de helling af, naar Parijs, naar het hôtel, waar ieder vreemdeling voor wat geld logist kan bekomen.

In het paleis van Laeken wachtte een jonge koning met het grootste ongeduld op nieuws van zijn teerbeminde zuster.

Dit nieuws zou bitter zijn.

De tijding van het tooneel trof Leopold II diep en hij heeft het keizer Napoleon III nooit vergeven.

* * *

— Keer terug! had Napoleon gezeid, wij zullen de zaak met onze Ministers bespreken.

Zoodra Charlotte hersteld was van de groote beroering stond zij opnieuw slagvaardig.

Zij reed terug naar St-Cloud waar zij met Eugenie een lang gesprek had.

Deze liet Minister Fould en maarschalk Randon ontbieden. Zij hadden echter hun instructies gekregen.

Bij het einde van het gesprek toonde Fould zich bijzonder hard.

— Uw Majesteit moet het begrijpen, zeide hij tot Charlotte, dat wij in dien afgrond van Mexico nog steeds millioenen en nog millioenen kunnen werpen. Groote sommen zijn er reeds verspild om niet te zeggen gestolen.

De keizerin sprong van toorn op.

— Ongetwijfeld werden er fouten bedreven, riep zij, schandelijke daden zelfs. Maar is de keizer hiervoor verantwoordelijk.

— Ik val den keizer niet aan.

— Toch wel. Ik weet het, men overlaadt hem van alle kanten, men verwijt hem te zeemzoetig te zijn, onbekwaam, een man zonder besluiten... Maar hoe kan hij toch, ik vraag het u, den rotten financieelen toestand normaliseeren in een land dat doorkruist is van guerillos en tot de opperste ellende is gedoemd. Hoe kan hij krachtdadig optreden alleen ondersteund door een klein Fransch legertje en een inlandschen troep die steeds gereed staat om tot den vijand over te loopen. Werkelijk, zoo gij te Parijs den val van het Mexicaansche keizerrijk had gezworen dan hadt gij niet beter kunnen handelen.

De ministers vielen haar heftig in de reden en teekenden verzet tegen haar woorden aan.

Maar krachtdadiger dan ooit hernam deze kloeke vrouw van zes-en-twintig jaar :

— Kom! Kom! Maak nu zoo geen herrie over wat ik u zeg. Gij hebt ons van het begin af aan een smadelijk verdrag opgelegd en niet te verwezenlijken finantieele conventies; zoo gij thans Maximiliaan niet geldelijk ondersteund is hij tot machteloosheid verwezen.

Nog lang ging zij voort om te bewijzen hoe alles daar nog te verwezenlijken was, dat men haar niet naar ginder had moeten zenden zonder al de waarborgen van verzekering en van welslagen.

— Gij hebt ons voor een muur gezet die niet te overschrijden is met gewone middelen in plaats van ons goede wegen te geven. Nu wij alles verloren hebben zult gij ons uw steun onttrekken. Ik kan zulks van het Fransche volk niet gelooven!

De ministers lieten haar uitpraten, den vloed van woorden over hun hoofden gaan. Zij wisten dat die arme vrouw haar bloedige calvarieberg vertelde en dat alles wat zij zeide waar was. Maar zij vermochten niets, wilden zich niet meer verder wagen. Dreigend stond het volk binnenlands, terwijl in het buitenland reeds de wapens klonken om Frankrijk aan te vallen. In het Parlement hadden Picard, Pelletan en Jules Simon zich ten krachtigste verzet tegen verdere ondersteuning in Mexico.

Neen, zij zouden geen moeilijkheden zoeken om wille van een paar verliefde koningskinderen.

Gingen zij in het avontuur, zooals zij het heetten, ten onder, des te erger. Zij konden er niets aan doen. Liever Maximiliaan dan het Fransche vaderland! Liever keizerin Charlotte ten verderve dan Frankrijk een puinhoop.

Keizerin Eugenie zat op een fauteuil en las in de koude oogen der ministers het vreeselijk besluit. Zij verborg het gelaat in haar zakdoek en weende, weende oprechte tranen van medelijden.

Zonder iets te verkrijgen keerde Charlotte, incognito, naar het *Grand Hôtel* terug.

Het was werkelijk om er uitzinnig van te worden.

Zou Maximiliaan ten onder gaan?

Neen, dat mocht niet, dat kon niet.

Zou men hem misschien dooden?

Dit scheen niet mogelijk.

Men fusilleerde in Mexico geen keizer zooals men gewone presidenten door den kop brandde.

Maar toch! Maar toch!

Plots rimpelde haar voorhoofd en haar oogen drukten een gevoel van de grootste ontzetting uit.

— Neen! Neen! mompelde zij na een wijl, het kan niet! Het kan niet! God is goed en rechtvaardig.

Zij veegde het zweet weg dat haar een oogenblik langs het gelaat was uitgebroken.

Een paar dagen later zou de keizer haar in het Grand Hôtel het bezoek terugbrengen dat Charlotte hem op St-Cloud had gebracht.

Zoo wilde het de protokol.

Hij kwam, gedoscht in zijn zwarten redingote, die hij zoo gaarne droeg, ceremonieel, plechtig, als een officieel man.

Na de hand van keizerin Charlotte eerbiedig te hebben gekust deelde hij haar op kouden toon mede dat men besloten had geen cent, geen man meer in Mexico te steken.

Als door een veer bewogen richtte zij zich plots op.

— Dan zullen wij afstand van den troon doen.

En koud klonk het :

— Goed! Doet afstand!

Hij had dit besluit voorzien.

Al de gevolgen van zijn besluit waren overwogen geweest.

De Mexicaansche zaak was op een avontuur uitgedraaid. Men mocht zich niet hals over kop in zotte avonturen werpen. Beter was het alles op te geven dan ook Frankrijk te verliezen.

Wanneer men den ondergang zag aankomen was het slechte diplomatie denzelfden niet te ontwijken.

Er zou een troon, er zouden harten gebroken worden, maar wat gaf het! Men eet geen eierkoek zonder de schalen te breken.

De keizer was verder zeer beleefd, zeer voorkomend, ging op in een gevlei en een hoffelijkheid.

En even plechtig als hij gekomen was, stijf in zijn zwarten staatsiefrak, automatisch gaande als op de parade, vertrok hij.

Hij was van het avontuur verlost!

Maar hij brak iets aan de Fransche ridderlijkheid en sloeg voor eeuwig een wonde in het groote harte van de moedige keizerin Charlotte.

— Hij is beminnelijk als Méphistophélès! zeide zij toen het paardengekletter verstorven was. Waarlijk is deze man niet de incarnatie van Satan? Maximiliano! Maximiliano! Wat heeft men met u gedaan?

HOOFDSTUK II

KRANKZINNIG UIT LIEFDE

Den 29 Augustus schreef de keizer aan Bazaine te Mexico :

« Of Maximiliaan moet zichzelf redden, zich nog steunend op een kleine afdeeling van het leger tot in 1867, ofwel moet hij afstand doen van den troon, en dan zal het leger in Februari zich naar Frankrijk inschepen. »

Men weet dat Maximiliaan uit puur eergevoel geen afstand deed en Bazaine met zijn leger terug naar Frankrijk keerde.

Maar zulks geschiedde een tijd na het in ons vorig hoofdstuk beschreven tooneel. Charlotte zou het nooit meer ter kennis komen want haar geest zou verdoold zijn in de nevelen der vergetelheid.

Den volgenden dag schreef zij een smartelijken brief naar Maximiliaan waarin zij het vruchtelooze van haar pogingen bij den keizer meldde. Het waren ontroerende volzinnen waarin zij haar leed en haar wanhoop uitdrukte. Het waren kreten van pijn ontrukt aan een verpletterd harte, dat zich nog alleen voelt leven om al de smart van de wereld te torschen.

« Hij heeft me met zijn zoetzappige, lauwe stem gezeid dat wij konden heengaan en afstand doen van den troon! O, Maximiliano, mijn teer beminde, afstaan van onzen troon, de keizerlijke kroon neerleggen, heengaan van dat wonderbare sprookjesland! Is het mogelijk, mijn geliefde, dat men zoo wreed tegenover ons kan zijn en uw droomen plotseling verdooven en u neder smakken in den met doornen gevulden ketel der werkelijkheid! »

Ja, het was de vernietiging van alle droomen!

Het verschrikkelijke feit had de krachtige Charlotte gebroken. Haar hersenen waren ziek en ziek gansch haar lichaam.

Het was als een visioen uit de hel vermits zij den keizer als Satan beschouwde.

Er bleef de arme Charlotte anders niets meer over dan zich naar den hemel te keeren.

Zij zou naar Rome gaan, naar den Paus, om Z. H. te smeeken zijn invloed te gebruiken op de Mexicaansche geestelijkheid om alles wat katholiek was rond Maximiliaan te doen scharen, hem te ondersteunen. Misschien zou hij dan, dank zij de hulp der *cancrejos*, — de kreeften, zooals de Juaristen de behoudsgezinden noemden — zich er door kunnen slaan.

Het was de laatste redplank die zich voor haar verbeelding aanbood.

Den 22 Augustus reisde zij naar Italië af.

Maar de angst, de vermoeienissen, de ontroering hadden haar ondermijnd.

De buitengewone zenuwachtigheid die zij bij den keizer had aan den dag gelegd, was nog toegenomen op een waarlijk verontrustende wijze. Onophoudend streek zij de hand over het lijdend hoofd dat heet stond of het barsten zou.

De geneesheeren bevolen haar eenige weken te rusten. Zij hield stil aan het meer van Côme in Zwitserland, en betrok de villa d'Este, te midden van een tooverachtig landschap. Daar zou zij door rust de kalmte en evenwicht in haar geschokte gezondheid moeten herstellen.

Maar het evenwicht zou nooit meer bekomen worden. Zij bleef opgewonden het lot van haren dierbaren Maximiliano voor oogen hebbend als een obsessie.

Zij vertrok in September naar Rome waar zij den 16^{en} aankwam. Onmiddellijk wilde zij den Paus zien en spreken.

Pius IX zat toen op den stoel van St-Pieter.

Hij was een heilig kerkvoogd, verlicht en ten volle geleerd in de diplomatieke wetenschap.

Maar hij bezat vooral een goed hart.

Velen onzer lezers zullen zich deze groote figuur herinneren.

Volgens zijn gewoonte was hij zeer voorzichtig in de diplomatie, trachtte door zachtheid en menschlievendheid vele ingewikkelde zaken te ontwarren.

Pius IX wist reeds dat een keizerlijk Mexico niet bestendigd kan worden. Men had reeds zeer veel last gehad met dit land en in onderhavige zaak mocht men zich niet alleen door gevoelsredenen laten bedwingen.

Z. H. stemde er in toe haar den 27^{en} September te ontvangen.

Hij sprak haar toe met de uiterste goedheid, trachtte de verschrikkelijke angsten die haar gelaat misvormden te kalmeeren, praatte met haar gedurende anderhalf uur en gaf haar zijn vaderlijke vertroostingen.

Ongetwijfeld zou hij zich gaarne met de

Mexicaansche kwestie bezig houden om het lot van Maximiliaan te verzekeren, onder voorwaarde dat de Mexicaansche bisschoppen het er ten volle mede eens waren, want tot nog toe had men steeds verzuimd hun oordeel te vragen.

Den volgenden dag bracht de Paus een tegenbezoek aan de ongelukkige prinses.

Hij verheugde zich een weinig beterschap in haar opgewondenheid te vinden en verzocht haar de mis van den 30 September in het Vatikaan bij te wonen, die hij speciaal zou opdragen ter intentie der Mexicaansche kwestie.

Hij zou haar dan na de mis van 8 uren in zijn kabinet ontvangen.

's Morgens toen de pauselijke rijtuigen voor het hôtel reden om de keizerin en haar gevolg af te halen, was zij reeds gereed, maar tot groote verbazing van haar hofdame, weigerde zij de door de pauselijke etikette vereischte mantille op het hoofd te dragen.

Zij had een capotehoedje op, hoewel zij overigens geheel in het zwart was.

Toen mevrouw del Barrio haar zulks deed opmerken antwoordde zij scherp en trotsch :

— U vergeet, dat keizers en keizerinnen gewoon zijn de etikette te regelen in plaats van haar te ondergaan.

Deze woorden toonden zeer duidelijk hoe diep de ziekte haar reeds had aangetast, zij die steeds van jongsafaan, zoo gewillig zich onderworpen had aan alle regelen en eischen van de etikette en de protokol.

Ook zag mevrouw del Barrio dat haar jeukbeenderen rood zagen en een zonderlinge, opgewonden vlam haar oogen deed gloeien.

In de pauselijke kapel werd het capotehoedje met grooten schrik gezien. De paus echter gaf er zelf weinig beteekenis aan en ontving haar, na de plechtigheid in zijn bijzonder vertrek, waar een eenvoudig ontbijt hem wachtte.

De Paus begroette de arme vrouw met eenige hartelijke woorden en zette zich toen neder om een tas chocolade en eenig brood te nuttigen.

— Pardon, Heilige Vader, zeide zij toen, terwijl zij haar vingers in de tas van den Paus stak. Ik sterf van honger... Sinds twee dagen heb ik niets meer gegeten... Ik dierf niets meer eten daar alles vergiftigd is wat men mij voorzet.

Inderdaad, sinds enkele maanden leed de arme Charlotte aan hevige maagkrampen.

Had het klimaat van Mexico, de voeding of het verdriet zulks bewerkt ?

Men beweerde in Mexico dat zij vergiftigd was, dat Mercédès, de Roos van Mexico, die overal haar trawanten had, haar en den keizer een vergif, getrokken uit een plant, had toegediend, dat de Indianen *Toloacha* heeten. Maximiliaan had er hevige buikloop van opgedaan die zijn sterk gestel zeer ondermijnde en die hem tot aan den strafpaal bijbleef. Haar gaf het onzeggelijke pijnen in maag en lever, die nu in de laatste dagen waren toegenomen.

Sinds weigerde zij nog te eten wat zij werkelijk niet zien gereed maken had en zulks vermeerderde nog haar opwinding.

Door medelijden bewogen schoof de Paus haar zijn ontbijt toe en liet voor zich een andere tas halen. Gretig verslond de ongelukkige keizerin brood en chocolade en nam toen afscheid.

Uiterst kalm bracht zij een viertal dagen door, maar in den morgen van den 2^{en} October was zij weder zeer opgewonden en beval het rijtuig voor te halen en naar het Vatikaan te rijden.

Hier kwam zij tegen negen uur aan.

Zonder zich om etikette of consignes te storen vloog zij de trappen op, liep naar het kabinet van Pius IX, roepend in de gangen:

— Zeer Heilige Vader, red mij, red mij. Men wil mij dooden. De graaf de Valle... Mevrouw Kwatwilz, mijn eeredame... Zij willen mij dooden... Verberg me toch in uw vertrekken!

Gansch het Vatikaan stroomde bij haar ontzettende kreten toe en daar, voor de toegeloopen kardinalen, kamerheeren, dokters, vertelde zij in onsamenhangende zinnen, van de hoogste tragische beteekenis haar verschrikkingen, de gruwelijke visioenen die haar hersenen bewolkten :

Mexico in handen der Juaristen, overal het verraad, de wegen onveilig, de gezichten verdacht, de leugen en de diefstallen in iedere kamer, de onophoudelijke vrees vermoord te worden of overgeleverd aan haar vijanden.

Alles vloog er dooreen uit, met rauwe kreten van afgrijzen, wat zij sinds twee jaar in Mexico doorstaan of gevreesd had.

— Ja, wat ik geleden heb zal nooit iemand beseffen, riep zij, in dat vervloekte land verborg iedere bloem vergif en ieder blad een dolk. De grond was vuur, de hemel een brandende stapel gereed om ons te verpletteren. O, Maximiliano! Men zal u met gloeiende tangen het vleesch uit de flanken rukken, men zal u vermoorden, vermoorden, vermoorden! En met u zal men mijn liefde vermoorden!

Men hoorde haar met een van eerbied doordrongen medelijden aan.

Nogmaals trachtte men haar tot kalmte te brengen waartoe men eenigszins scheen te gelukken.

Toen liet men haar bij Z.H. toe en zij sprak met hem schijnbaar kalm over de Mexicaansche toestanden. Zij sprak gedurende een uur en scheen niet te bemerken dat de Paus, die een dringende vergadering van kardinalen moest voorzitten, eenigszins ongeduldig over en weder schoof.

Toen hij eindelijk opstond en zeide dat hij zich moest verwijderen verklaarde zij het Vatikaan niet te willen verlaten omdat aan den ingang haar moordenaars wachtten.

Alles wat men aanwendde om haar te overreden bleef vruchteloos. Zij zou blijven, blijven bij den Paus, waar zij het alleen veilig vond. Z. H. kon dus niet naar zijn bezigheden gaan.

— Ik ga niet weg van u, verklaarde zij herhaaldelijk. Ik zal hier blijven tot de nacht valt!

Men liet haar de Vatikaansche bibliotheek zien, maar zij stond er op dat de Paus, hoe vermoeid hij ook was, haar vergezelde. Eerst toen zij zich in een prachtwerk verdiepte kon Pius IX ongemerkt verdwijnen.

Toen het tijd was voor het diner trachtte men haar opnieuw te doen heengaan.

Onmogelijk.

Zij zou in het Vatikaan eten.

Kardinaal Antonelli nam de eer der tafel waar en zij wilde alleen eten uit het bord van mevrouw del Barrio.

Onder het eten was zij geestig, opgewekt, zelfs zeer verstandig.

Het diner was somber.

De dag ging om.

Zij bekeek de bedienden met doordringende blikken, steeds op haar hoede zijnde of men haar zou overvallen.

Toen de zon verdwenen was en men de lichten aanstak verklaarde zij nogmaals met hooge stem dat zij het Vatikaan niet zou verlaten.

Men stelle zich den schrik voor der kardinalen en het geheele personeel.

De doktoren en de hofhouding smeekten haar te vertrekken, somden alle bezwaren op.

Vruchteloos!

Zij verklaarde dat zij boven alle gebruiken verheven was en zich nergens veiliger gevoelde dan onder de bescherming van den H. Vader.

In zijn overgroote goedheid, vervuld van medelijden voor de ongelukkige, gaf Pius IX bevel in de bibliotheek twee bedden op te slaan, voor beide damen en verder het vertrek zoo waardig mogelijk met schoone meubelen en kostbare waschstellen en kandelaars, enz., als keizerlijke slaapplaats in te richten.

Men moest Charlotte in bed dragen, zoo uitgeput was zij.

De hofdame bleef bij haar waken.

Maar ook 's anderdaags wilde zij het paleis niet verlaten. De verlegenheid werd hoe langer hoe grooter.

Men dierf geen geweld gebruiken, daar de gevolgen op haar zenuwgestel alsdan niet te voorzien zouden zijn.

Eindelijk gebruikte kardinaal Antonelli een list. De zusters van het klooster St-Vincentius à Paulo zouden haar komen verzoeken het Weezenhuis te bezoeken.

De overste kweet zich handig van haar rol, en nadat de keizerin haar de belofte had afgedwongen dat zij er voor zou instaan, dat er geen moord te vreezen was, stemde zij er in toe met de zuster in het pauselijke rijtuig te stappen.

Zij zou het Vatikaan nooit meer betreden.

Droevig keek Pius IX haar aan en zond haar zijn pauselijken zegen achterna.

* * *

Charlotte keerde naar haar Hôtel terug. In den namiddag van den volgenden dag gaf zij opnieuw het verlangen te kennen om met haar kamerheer en gezelschapsdame uit te gaan en de merkwaardigheden van Rome te bezoeken.

Zij bezocht de kerken der eeuwige stad en scheen genezen te zijn van de kwaal die haar verteerde.

Maar men wist het maar al te goed dat die ziekte niet zoo spoedig vergaf, dat er slechts een stilstand gekomen was om, zooals tijdens een onweder, des te erger los te barsten.

En inderdaad, toen zij de kerken verliet, kocht zij hier en daar, links en rechts, bij de straatventers waren van allerlei aard. Zij kocht er kastanjes die zij met smaak opat en zij dronk aan de kraantjes der marskramers het flauwe kalisiesap.

Toen zij tehuis kwam weigerde zij de kostelijke spijzen aan te raken onder voorwendsel dat zij genoeg gegeten had.

Men mocht thans niet meer aarzelen.

Zij was krankzinnig geworden.

Men moest in allerijl haar familie verwittigen en haar aan alle offficieele ceremonieën onttrekken.

Leopold II, haar broeder, werd verwittigd.

Deze echter, kon niet onmiddellijk komen, maar zond zijn broeder, den graaf van Vlaanderen, vader van onzen huidigen Koning Albert.

Maar alvorens hij te Rome was bracht men ellendige, droeve oogenblikken door.

Zij weigerde in het hotel alle voedsel.

Wanneer haar eeredame haar uitnoodigde toch iets te gebruiken en haar zegde :

— Dat Uwe Majesteit toch iets van dezen schotel neme. Er is immers geen gevaar. Zie ik zelve eet er van voor U.

Dan antwoordde de ongelukkige :

— Ja, ja, gij doet me dat voorstel omdat er voor u geen gevaar bestaat. Gij hebt tegengif genomen.

Zelfs hetgeen zij persoonlijk kocht kwam haar verdacht voor.

Zij vreesde steeds dat men haar een verdachten rondleurder op haar weg had geplaatst en tusschen zijn waren de vergiftigde vruchten had gemengd die haar dooden zouden.

Maar daar zij, anderzijds, letterlijk van honger stierf, was zij op het gedacht gekomen een kat te koopen, die op haar schoot zat terwijl zij at.

Zij zou niets hebben aangeraakt alvorens de kat er van gegeten had en terwijl het dier de spijs verorberde keek zij het angstvallig aan.

Zij was bleek en gehavend, de onrustige oogen blonken en zoodra zij het minste geluid hoorde sprong zij op.

Zij verpersoonlijkte aldus in het oude Rome, dat in den loop der eeuwen zooveel tragische figuren te aanschouwen had, een soort van dwalende keizerin, een spookgestalte, wier aanblik alleen schrik aanjoeg en walg om te regeeren.

Den 7en November kwam de graaf van Vlaanderen te Rome aan.

Iedereen der omgeving herademde.

Charlotte herkende haar lieven broeder met wien zij de spelen harer jeugd had gedeeld, en wierp zich snikkend in zijn armen.

— O, Philip! mijn goede broeder! Wat ben ik ongelukkig!

— Kom! Kom! Charlotte, heb moed, mijn lieve!

De goede man met zijn week harte, liet zijn tranen overvloedig vloeien bij het zicht van zijn vervallen zuster, met haar verdriet en haar angsten.

— Moed, mijn broeder, antwoordde zij, voor mij is geen moed meer weggelegd. Alles in mij is dood!

— Er is nog veel vreugde voor u weggelegd, Charlotte.

Zij schudde het hoofd.

— Noch voor mij, noch voor Maximiliano!

Hij ontweek te antwoorden, wilde geen beelden verwekken die haar alles in herinnering brachten en opnieuw haar kwaal zouden doen opvlammen.

En pas had hij zulks gedacht of daar zei ze reeds :

— Neem u in acht, Philip, voor het eten dat men in het hotel opdient. Het is vergiftigd.

Zij sprak hem zulks vezelend toe.

Het was onnoodig haar tegen te stribbelen. Een kranke van geest is als een kind, met groote verbeelding, met iets dat niet te verwezenlijken is.

Een vaste gedachte bekommerde haar.

Zij dacht er aan bij iederen harteklop, bij iedere ademhaling. Zij beheerschte haar gansch.

Zij zetten zich aan tafel. De graaf van Vlaanderen wilde haar toonen dat zij geen schrik moest gevoelen en hij tastte flink toe, at het een na het ander met veel smaak.

— Charlotte, doe als ik, zei hij. Ge ziet het smaakt me. Ik ga nog wat laten bijvragen.

— Ge hebt ongelijk, Philip, vermaande zij, terwijl zij door gansch haar lichaam beefde. Gij eet te veel. Het vergift zal u ineens dooden... Ik smeek er u om, schei uit!

Zachtjes wilde de graaf van Vlaanderen aan haar verstand brengen dat zij zich niet meer in Mexico bevond; dat zij verre was van haar vijanden; dat haar slechts vrienden en familieleden omringden, trouwe verknochte vrienden, dat hij bij haar was, hij, haar grooten broer.

Er was niets aan te doen.

Zij schudde treurig het hoofd.

— Ziet ge wel, Philip, antwoordde zij. Ik heb lang op dit alles nagedacht. Men moet zich zelf geen schimmen voor tooveren.

...Geen enkel monark of hoogstaand regeerder sterft een natuurlijken dood. Onze vader werd vermoord... Vermoord werd ook Louise-Marie, onze moeder, en Palmerston onderging hetzelfde lot en ook de prins Albert... Wij zullen allen denzelfden geweldi-

gen dood sterven... De Revolutie van vandaag is de sterkste... Zij dringt tot zelfs binnen de woningen waar wij ons veilig beschut waanden!... Overal strooit zij haar vergift... Kijk nu eens, dit mesje... Kom er niet aan want het is vergiftigd!...

Zij wees hem een op tafel liggend pennemes aan, waarvan de steel bevlekt was met gedroogden inkt.

— Ziet ge die plekken?... Dat is strychnien! Men dient op alles te letten, steeds te waken met open oogen... Zoo niet is het de dood!...

Men voelde dat de keizerin in zulken toestand niet meer te Rome mocht blijven.

Rust en stilte en strikte eenzaamheid waren voor haar geval aangewezen.

Maar hoe zou men er toe komen haar mede te tronen, haar die gedachte aan een reis in te blazen?

En mocht men anderzijds geweld gebruiken op deze vrouw met zulken krachtigen wil, de dochter van Leopold I, die zoo fier en trotsch was?

Neen, neen, dat mocht niet!

Zoo bleef men wachten tot het toeval redding zou brengen.

En die redding bracht zij zelve.

Zekeren dag vroeg haar de graaf van Vlaanderen:

— Charlotte, zeg mij eens wat zijt ge thans zinnens te doen. Welk zijn uw plannen? Hebt gij met Zijn Heiligheid nog iets dringends te bespreken?

— Maar neen, antwoordde zij. Alles is langs dien kant geregeld. De Paus was zeer, zeer goed voor mij. Dank aan hem zal weldra het Mexicaansche concordaat geteekend worden.

— Dan kunnen wij best Rome verlaten?

— Ja. Te meer daar ik in Europa nog vele bezoeken af te leggen heb. Verder moet ik naar New-York en Washington, want van daar uit dreigt ons het grootste gevaar. O, die Vereenigde Staten! Die Vereenigde Staten! Het is hun schuld dat Napoleon III ons heeft in den steek gelaten en de Juaristen zouden nooit, zonder hun hulp, in het binnenland hebben durven doordringen. Het moet daar alles Republiek zijn. Zij dulden geen keizerrijk in hun nabijheid. De leering van Monroe overheerscht gansch hun politiek... Ach, kon ik die Yankeezen bewegen ons met vrede te laten, dan zou ik de grootste overwinning behaald hebben... Kom, Philip, laat ons Rome verlaten.

— Gaarne, Charlotte, antwoordde de graaf. Maar ik zou mij voorloopig niet te ver verwijderen, vooraleer ik het geschreven antwoord van Z. H. den Paus in handen heb, het door hem goedgekeurde concordaat.

— Wat raadt ge mij dan?

— Wel ware ik in uw plaats ik begaf me voorloopig naar Triest.

— Naar Triest?

— Ja. Zoudt ge niet gelukkig zijn Miramar te gaan bewonen?

Een bleeke glimlach van ver geluk verscheen op haar bleeke lippen.

— Miramar! stamelde zij... Miramar! O, gaarne!

En op haar voorhoofd dwaalden als wezenloos de gelukkige visioenen van gelukkige dagen.

— Maximiliano! lispelde zij.

En zij gaf den geliefde, in haar verbeelding, den kus der reine echtgenoote.

— Laat ons Miramar, het blanke nestje, gaan bewonen, zeide zij gelukkig.

Men nam deze gelukkige gesteltenis waar om te vertrekken.

De arme keizerin verliet Rome en reisde naar het kasteel waar zij haar wittebroodsweken had doorgebracht.

Dokter Riedel werd ontboden, de dokter der krankzinnigen.

Het was dezen naam dien Maximiliaan las in de depêche hem uit Europa toegezonden.

Hij vermoedde alles en zijn hart werd treurig als een Oceaan van verlatenheid.

Riedel oordeelde haar toestand zeer ernstig en schreef de arme koningsdochter een absolute rust voor.

En dan werd het een lange eindelooze geschiedenis.

Charlotte leefde een-en-zestig jaar in een nacht. Wij zullen dit verder zien, laat ons thans oude bekenden gaan opzoeken te Queretaro: den keizer, de Roos van Mexico, het slimme Indiaansche jongetje en hun spannende avonturen.

HOOFDSTUK III

IN DE BELEGERDE STAD QUERETARO

Marquez! Waar bleef Marquez? In dit land van geheimzinnigheid en laf verraad was zijn wegblijven verontrustend.

Op den 15n, zoo verhaalt prins van Salm-Salm verder, was de keizer den geheelen voormiddag met generaal Castillo bezig, en den uitslag van hun beraadslagingen was, dat generaal Mejia met een afdeeling ruiterij zou afgezonden worden om Marquez op te zoeken.

Daar hij echter ziek te bed lag en niet te paard kon zitten, besloot de keizer deze zending aan mij, Salm, op te dragen. Natuurlijk moest ook de raad van Miramon ingewonnen worden, die allerlei redenen aanvoerde om den keizer te bewegen, een van hem geheel afhankelijk man, generaal Don Pantoleon Moret, met deze eervolle zending te gelasten.

Generaal Moret was een jong, blond, beschaafd en beminnelijk man, die een innemend uiterlijk bezat, maar slechts één gebrek had en wel dat hij geen soldaat was. Hij was echter de vriend van Miramon en door hem opgedrongen. Hij beviel den keizer niet, maar er was niets aan te doen.

Moret kreeg den last, generaal Marquez te Mexico, of waar elders hij zich mocht ophouden, op te zoeken en met hem en de troepen naar Queretaro te keeren.

Het is echter waarschijnlijk dat Moret nog eenige andere bevelen van Miramar kreeg.

De 16n en 17n April verliepen met het opstellen der gewichtige volmachten en papieren en met het maken van toebereidselen tot het vertrek.

Ik zou het bevel voeren over de huzaren, wier getal door de toevoeging van vrijwilligers van vijftig tot honderd aangegroeid was.

Om mijn dapperen Elzasser Muth mee te kunnen nemen, had ik hem als onderofficier bij de huzaren laten verplaatsen.

's Nachts om twaalf uur, op den 17n April, zou ik mij bij den Cero de la Campagna bevinden, vanwaar wij, als alles naar wensch ging, de Sierra Gordo bij het aanbreken van den dag konden bereiken.

Het was omstreeks den tijd, weliswaar, heldere maneschijn, hetgeen voor een geheime expeditie niet zeer gunstig was; maar deze was volstrekt noodzakelijk, daar wij anders niet door de vijandelijke verschansingen, door welke wij geheel ingesloten waren konden komen.

's Avonds om negen uur nam ik afscheid van den keizer. Hij drukte mij de hand en zeide:

— Salm! ik vertrouw u veel toe, maar ben volkomen gerust in de overtuiging, dat ik het in goede handen toevertrouwd heb.

In een Fransch koffiehuis, in de Calle de Hospital, gebruikte ik met de officieren van mijn staf een avondmaal, waar het ons, weliswaar, aan spijs ontbrak, maar waar toch nog goeden wijn voorhanden was.

Om half twaalf was ik aan den Cerro de la Campagna, waar ik het regiment der keizerin en het vierde regiment ruiterij onder den kolonel de la Cruz, die ons bij onzen tocht door de gelederen van den vijand zou ondersteunen, geposteerd vond.

In eene tent, die daar stond, trof ik Miramon aan, en bij hem waren generaal Moret, kolonel de la Cruz en kolonel don Pedro de Gonzales.

Het regiment der keizerin zou mij volgen en het andere in mijn linkerflank marcheeren.

Te gelijkertijd zou de infanterie beide flanken op de wegen, die rechts en links van ons liepen, dekken.

Nadat Miramon Moret en mij omhelsd had, verliet hij ons met de beide kolonels.

Toen generaal Moret in den namiddag van den 17n van den keizer afscheid nam, had deze hem dringend aanbevolen, in alles hand aan hand met mij te gaan.

Toen wij nu over de rangschikking onzer troepen op marsch beraadslaagden, gaf ik den wensch te kennen, de voorhoede uit te maken; maar Moret wist mij over te halen, dat ik dit aan zijne Mexicanen zou overlaten, waarvan de meeste guerrillos met de omstreken bekend waren.

Ik moest dus liever met de huzaren de achterhoede uitmaken.

Er werd verder afgesproken, dat wij ons, zoodra wij de rivier doorgetrokken waren, in galop zouden zetten en voorwaarts rijden, al mocht er achter ons ook gebeuren wat er wilde.

Mochten wij van elkaar afraken, dan was een zekere weg achter het dorp Santa Rosa, aan den voet der Sierra Gordo, tot verzamel-

plaats bestemd, en van hier zouden wij generaal Alvera opzoeken, ten einde met hem te beraadslagen en te manœuvreeren.

De maan scheen helder en wij begaven ons op marsch.

Wij reden den Cerro de la Campagna en de rivier door.

De overtocht, dien men door eenige te rechter zijde genomene voorzorgen gemakkelijker had kunnen maken, was uiterst moeilijk.

Het water was zeer diep en de oevers waren zeer steil, zoodat wij een geruimen tijd noodig hadden om den overkant te bereiken.

Gedurende den overtocht bemerkten wij vuurpijlen, die in het vijandelijk leger omhoogstegen en de richting aanwezen die wij ingeslagen waren.

Toen wij eindelijk den overtocht bewerkstelligd hadden, hoorden wij rechts en links een hevig geweervuur, hetgeen ons des te meer verwonderde, daar de vijand hier anders geene infanterie had geposteerd en de vlakte in het westen alleen door paardenvolk liet bewaken.

Men had blijkbaar van ons plan kennis gekregen, en ik ben later dikwijls op de gedachte gekomen, dat dit verraden werd door Lopez, met wien de keizer veel te vertrouwelijk zelfs over dingen sprak, die hij aan niemand had moeten meedeelen dan aan de personen, waarop zij betrekking hadden.

In plaats van nu na den overtocht over de rivier, zooals afgesproken was, in galop voorwaarts te rijden, bewogen wij ons wel tien minuten lang stapvoets voort, en toen er zoowel op ons front als op beide flanken hevig gevuurd werd, waarbij ik eene lichte wonde aan mijn voet en mijn paard een in zijn achterste kreeg, hield de voorhoede eensklaps halt.

Daar ik niet kon begrijpen wat Moret ervan terughield voort te rukken, zond ik den majoor Malburg naar hem toe om naar de reden daarvan te vragen.

Het duurde lang eer deze terugkwam.

Hij deelde mij mede, dat er dichte kolonnes infanterie voor ons stonden.

Ik zond hem andermaal naar Moret met het dringend verzoek voort te rukken, al mocht er vallen wat er viel; maar Malburg kwam nogmaals terug met het verzoek van den gerenaal bij hem te komen.

Ondertusschen ging er veel tijd verloren.

Ik reed dus ijlings vooruit en zag Moret voor een breede gracht staan, die overigens te doorwaden moest zijn, daar de voorhoede, die zestig man sterk was, er reeds doorheen gereden was.

Op mijne verbaasde vraag aan den generaal Moret, waarom hij niet gevolgd was, antwoordde hij, dat er zich dichte massa's voetvolk tusschen hem en de voorhoede ingedrongen en dit verhinderd hadden.

Inderdaad zag ik nu in den maneschijn omstreeks zeventig à tachtig schreden voor ons uit, voetvolk die een levendig vuur op ons onderhielden.

Moret vroeg wat er onder deze omstandigheden te doen was, en of het niet beter zou zijn, de poging op een anderen avond te herhalen.

Ik zag, weliswaar, in, dat het nu eene volstrekte onmogelijkheid was ons een doortocht door de massa's infanterie te banen, want dan zouden wij de diepe gracht die er voor ons lag opeens hebben moeten doorwaden, en nu speet het mij niet weinig, dat ik niet met Moret aan het hoofd geweest was, want omstreeks veertig van de zestig manschappen der voorhoede bereikten, zooals mij later meegedeeld werd, goed en wel de Sierra Gordo.

Onder deze omstandigheden bleef ons niets anders over, dan den terugtocht te ondernemen, want de vijandelijke infanterie voor ons en aan beide zijden werd gedurig talrijker.

Tevens werden wij ook van den rechterkant beschoten door twee kanonnen, die daar vroeger niet gestaan hadden en eerst in den avond geplaatst moesten zijn.

Hier was dus weder verraad in het spel!

Verraad en geheimzinnigheid die den armen keizer als in spookarmen omvangden.

Zoo beschaamd en woedend tevens als op dezen terugtocht ben ik zelden geweest.

Hiervan droeg de besluiteloosheid van generaal Moret de schuld, en nog meer de dwaasheid van Miramon dezen man mij op te dringen, wiens ongeschiktheid voor eene dergelijke expeditie, die tegelijkertijd vastberadenheid en koenheid vorderde, hem volkomen onbekend was.

De lichtvaardigheid van Miramon en de keuze van zulk een man was geheel onverantwoordelijk; want dat hij met opzet het mislukken der onderneming in de hand wilde werken, kan ik onmogelijk denken, hoe weinig reden ik ook moge hebben, om bijzonder veel van Miramon te houden, daar het mij geheel aan allen grond tot zulke handelwijze scheen te ontbreken.

Het gevoel van vernedering en schaamte waarmee ik mij in den morgen van den 18n naar den keizer begaf, kan ik onmogelijk beschrijven.

Toen ik bij hem binnentrad, riep hij mij toe:

— Ik weet de heele geschiedenis al.

Ik trachtte nu den keizer te bewegen de poging op eenen anderen avond te herhalen en mij de zaak toe te vertrouwen, waarbij ik hem de verzekering gaf, dat ik niet weer zou terugkeeren.

De keizer keurde dit voorstel goed.

Aan het hoofd der moedeloozen stonden generaal Ramirez, kolonel Rubio en majoor Adami.

Deze drie werden nog op denzelfden dag in hechtenis genomen en bleven tot aan den val der stad in de gevangenis.

De keizer gevoelde gedurig meer het hachelijke van zijn toestand. Hij sprak den wensch uit mij gedurig in zijne nabijheid te hebben, en ik kreeg op dien dag het bevel het hoofdkwartier niet te verlaten.

De keizer bleef nog altijd bij de gedachte dat Marquez *moest* terugkomen en Miramon verklaarde met de meeste beslistheid dat Queretaro nog maanden lang te behouden zou zijn.

Men kon gemakkelijk door de belegeraars heensluipen en wij kwamen overeen dat mijn dappere Elzasser Muth het zou wagen en berichten inwinnen.

Ik beloofde hem twee duizend pesos, wanneer hij een briefje dat in zijn schoenzool verborgen zou worden, aan Marquez ter hand stelde en van dezen een antwoord of althans bepaalde tijdingen terugbracht.

Muth verklaarde zich tot het waagstuk bereid, en hij aanvaardde nog in den nacht van den 20n op den 21n zijnen gevaarlijken tocht.

Toen ik den volgenden morgen, met mijn verrekijker, naar de positie van den vijand keek zag ik aan den anderen oever een man aan een boom hangen.

Men had een groote vijf op een stuk papier op zijne borst vastgehecht, ten einde ons aan te wijzen dat dit de vijfde onzer spionnen was dien men opgehangen had.

In den nacht van den 21n op den 22n April, werd ik door den Mexicaanschen kamerdienaar des keizers, Severo, gewekt en bij den keizer ontboden.

Ik vond hem reeds op en half aangekleed.

Hij zeide, dat er zooeven iemand bij hem geweest was, die hem medegedeeld had, dat Miramon het plan had, hem in het hoofdkwartier in hechtenis te nemen.

— Ik heb er geen oogenblik geloof aan gehecht, zei de keizer, maar het is toch zaak om voor alle gevallen maatregelen van voorzichtigheid te nemen.

Daar ik tot vleugeladjudant van den keizer benoemd was beval ik dadelijk de huzaren in gereedheid te houden maar er gebeurde niet het minste wat als eene bevestiging dier tijding zou kunnen beschouwd worden.

Op den morgen van den 23n April liet de keizer, die gewoonlijk reeds om half vijf opstond, generaal Miramon bij zich ontbieden en had met hem een onderhoud dat langer dan twee uren duurde.

De inhoud daarvan is mij onbekend; maar toen ik aan den keizer het morgenverslag uitbracht, zeide hij:

— Ik geloof, Salm! dat de jonge generaal toch aan mij getrouw is.

In den namiddag verscheen er in het hoofdkwartier een keizerlijk gezind man en de bloedverwant van een geestelijke te Queretaro, die in de hacienda de Jacal, het hoofdkwartier van den vijand, een gesprek tusschen verscheidene generaals afgeluisterd had.

— De generaals, zeide hij ons, verblijdden zich zeer over de nederlaag die generaal Marquez tusschen Peubla en Mexico geleden heeft.

— Dat is niet waar, riep de keizer, want Marquez heeft niets tusschen Mexico en Puebla te doen.

De man vertelde verder, dat de generaals er ook over gesproken hadden wat er met *Maximiliano* gedaan moest worden wanneer men hem gevangen nam. Allen waren eenstemmig van gevoelen dat hij alsdan gefusilleerd moest worden; maar eenigen gaven de vrees te kennen, dat de regeering hem genade zou verleenen en hem gelegenheid geven om naar de kust te ontsnappen.

— Daartegen, zeide Corona, bestaan er ook nog middelen. Men kan hem door het escorte laten doodschieten, zooals het met den president Comonfort gegaan is.

Op den 23n at ik alleen bij den keizer en zoo verschrikkelijk slecht, dat de keizer er zelf moest om lachen.

Ik zeide hem, dat ik den vorigen dag bij zijn lijfarts, Dr Basch, die zijn eten door eenen Hongaarschen bediende liet klaarmaken, veel beter gegeten had.

— Die lekkerbek! riep de keizer schertsend

uit; ik zal hem dien kostelijken bediende laten ontnemen.

Zoo gebeurde het ook, en nu aten wij werkelijk beter.

's Avonds van zes uur tot half acht ging de keizer geregeld op de Plaza de la Cruz wandelen, en de vijand schijnt dit geweten te hebben, want omstreeks dezen tijd werd het plein regelmatig beschoten, waaraan de keizer zich volstrekt niet stoorde.

Den 24n April, om zeven uur 's morgens, beproefde Arellano zijne nieuwe batterijen en vuurde op de Garita de Mejico en, naar het scheen, met redelijk goed gevolg, daar de vijand aldaar meermalen zijn vuur moest schorsen.

Ten einde de uitwerking der schoten gade te slaan, was de keizer onder den koepel op den toren van La Cruz.

Bij hem waren generaal Mejia, die voor de eerste maal weder uitging. Miramon, Arellano, Reyes, Moret, Lopez, Pradillo en ik, alsmede mijn adjudant Montecon, de adjudant van Lopez en een Franschman, kapitein Curies.

De ramen van het kleine vertrek, waarin wij ons bevonden, waren gedeeltelijk met adobes dichtgemaakt.

Eensklaps sloeg een twaalfponder, door een der ramen tegen den daartegenover liggenden muur aan, zoodat wij allen met stof en kalk overdekt werden.

Het mocht wel een wonder heeten dat niemand gedood was.

Miramon, die er zelf als een korenmolenaar uitzag, lachte mij uit want ik had dien dag voor de eerste maal mijne geheel nieuwe uniform aan, en ik moest om mij zelven lachen daar ik mijn lorgnet, die door stof en kalk onbruikbaar geworden was, van verwondering in mijn oog hield en niet dadelijk begreep waarom ik volstrekt niets kon zien.

De keizer beval den kogel, die op den grond lag, op te nemen, en dien later, van de namen der aanwezigen voorzien, tot een aandenken naar Miramar te zenden.

Het vuur duurde zonder bijzondere schade aan te richten of nut te doen, tot tien uur voort, en werd toen uit een beginsel van spaarzaamheid gestaakt.

Op den 25n April stond kolonel Leiza, een klein, vriendelijk en werkzaam man, die tot den staf van generaal Castillo behoorde, op het platte dak van La Cruz, om de bewegingen van den vijand gade te slaan, toen een granaat hem van zijne beide beenen beroofde.

Kolonel Leiza wilde zich volstrekt niet door Dr Basch, die hem de beide beenen wilde afzetten, laten behandelen, maar door een Mexicaansche chirurgijn, die hem één been afzette.

Eenige dagen nadien stierf hij.

Ik had op dezen dag een langdurig gesprek met generaal Castillo over onzen tegenwoordigen toestand, en wij waren het er beiden over eens, dat wij gezamenlijk alle mogelijke pogingen moesten inspannen om den keizer te bewegen Queretaro te verlaten.

De keizer stemde hierin toe, maar slechts onder deze voorwaarde, dat hij zich met het geheele leger een weg door den vijand zou banen.

De keizer werd namelijk gedurig gekweld door de gedachte dat hij niets gedaan had « voor zijne militaire eer », en bovendien herhaalde hij dikwijls: « Marquez zal toch nog wel terugkomen ».

Deze hoop werd hem intusschen ontnomen door mijn Elzasser, den onderofficier Muth, die van zijnen tocht was teruggekeerd.

Toen Muth bij het verlaten van Queretaro door de cactusstruiken sloop, stiet hij onverwachts op vijandelijke voorposten, die dadelijk op hem aanlegden.

Aan ontkomen viel niet te denken.

Hij wuifde met zijn zakdoek, en gaf daardoor te kennen dat hij een overlooper was.

Muth werd bij een bataljon, dat bij de Garita de Mejico lag, ingedeeld.

Hij was erop bedacht alle mogelijke inlichtingen in te winnen.

In de vijandelijke legerplaats vertelde men dat Marquez op den weg naar Puebla op den 8n of 9n April bij San Lorenzo door Porfeiro Diaz geheel verslagen was.

Hij had zijne geheele artillerie verloren en was slechts met weinige *Sombreros Chicitos*, zooals de huzaren uit hoofde van hunne kleine Hongaarsche hoeden door de Mexicanen genoemd werden, naar Mexico ontsnapt, waar Porfeiro Diaz hem geheel ingesloten had.

Hij bracht ook verder de gewichtige tijding van de inneming van Puebla mede en vertelde dat er bij die gelegenheid drie keizerlijke generaals en omstreeks vijftig officieren gesneuveld waren, hetgeen zich later, helaas! bevestigde.

De Juaristen, zeide Muth verder, hadden geen plan om nogmaals een aanval te doen,

daar zij stellig verwachtten, dat wij ons toch spoedig, door den honger gedwongen, zouden moeten overgeven.

De keizer vroeg wat het te beteekenen gehad had, dat men eenige dagen geleden in de voorstad San Luis alle klokken geluid en de reveille geblazen had?

— Dit was gebeurd, zeide Muth, omdat op dien dag de tijding der overwinning over Marquez aangekomen was.

Dit nieuws deed den keizer besluiten zich door den vijand heen te slaan en de stad te verlaten. Men pakte dadelijk alles in.

De keizer liet zijn reisgoed en zijn archief in kleine reiszakken pakken, die de huzaren achter zich op de paarden moesten nemen, met welken arbeid de huishofmeester des keizers Grill, met een gesloten deur den geheelen dag door in mijne kamer bezig was.

De keizer benoemde mij tot chef van zijn huis en stelde zoowel de huzaren als de Mexicaansche lijfwacht onder mijn bijzonder bevel.

In den namiddag werden de gezamenlijke hoornblazers op de Plaza de la Cruz verzameld om de reveille te blazen, terwijl al de klokken der stad, die nog niet in kanonkogels veranderd waren, geluid werden.

Dit geschiedde om de inwoners gerust te stellen en den vijand te misleiden, die echter veel beter wist hoe het met ons geschapen stond, dan wij zelf.

Ik was gelukkig en tevreden dat er nu eindelijk een beslissende stap zou gedaan worden, en sliep geruster dan ooit in.

De 27ste April brak aan.

De schikkingen, welke er voor dien dag waren gemaakt, waren mij niet tot in de minste bijzonderheden bekend; maar ik meende uit hetgeen ik wist te moeten opmaken, dat het meer de toeleg van Miramon was, den vijand eene nederlaag te doen ondergaan, dan het hoofddoel van den aanval te bereiken.

Terwijl Miramon een aanval op den vijand, die aan den voet van den Cimatrio geposteerd was, deed, moest Castillo, die zich vrijwillig daartoe aangeboden had, een schijnbaren aanval op de Garita de Mejico doen en deze slechts innemen, wanneer de gelegenheid zich aanbood om dit zonder het brengen van groote offers te wagen.

De keizer wilde te La Cruz den uitslag van den aanval van Miramon afwachten.

Bij hem bleven de huzaren der Mexicaansche lijfwacht en het regiment der keizerin.

Alles was gepakt en tot het vertrek uit Queretaro gereed.

Tusschen vijf en zes uur rukten Castillo en Miramon te gelijkertijd op, de eerste langs den weg naar de Garita, dien ik op den 11n April had willen volgen, Miramon langs de kapel San Francisquito.

Met Miramon was de divisie van Mendez. Cavalerie ondersteunde dezen aanval.

De aanval was zoo krachtig dat de vijand door een panischen schrik aangegrepen werd en bijna zonder tegenstand te bieden de vlucht nam.

Toen men eenmaal tot de vijandelijke linie doorgedrongen was, viel het gemakkelijk zich geheel daarvan meester te maken.

De panische schrik verspreidde zich langs de geheele slagorde, en de Juaristen vluchtten als eene schichtig gewordene kudde schapen.

Niet minder dan 15 kanonnen, 7 vaandels en 549 gevangenen, waaronder 21 officieren, vielen de onzen in handen, en bovendien eene menigte krijgsvoorraad en wapens, reispakken der officieren en veel mondbehoeften.

De schrik was zoo groot dat de vijanden en verscheidene hunner generaals met hen tot achter Celaya, dat vier leguas van Queretaro verwijderd is, doorliepen.

Ondertusschen was Castillo niet minder gelukkig geweest en had eene batterij met zes kanonnen veroverd; maar daar de Garita eenigermate in een steenen fort veranderd was, liet deze zich niet bij verrassing innemen en zoo duurde het gevecht voort.

Zooals vijandelijke officieren mij later vertelden, verloor hun leger op dien dag niet minder dan tien duizend man aan wegloopers, en werd er mijlen ver ruiterij uitgezonden om enkelen hunner terug te halen.

De nederlaag was inderdaad zoo volkomen, dat ook verscheidene vijandelijke generaals van gevoelen waren dat men het beleg moest opbreken.

De ongelukkige burgers juichten.

Zoodra zij van de behaalde overwinning hoorden, snelden zij bij troepen de stad uit naar de vijandelijke kwartieren en plunderden den aldaar voorhanden voorraad van levensmiddelen.

Nu was het gemakkelijk door de breede, vijandelijke bres, de belegerde stad te verlaten. Maar, tot mijn groote verbazing vernam ik dat generaal Miramon den keizer aanraadde zulks niet te doen.

Was het verraad of kinderachtige onkunde?

In ieder geval was het voor iederen krijgsman onbegrijpelijk.

— Wij kunnen thans den vijand langs alle kanten verslaan, zeide Miramon, en zulke gelegenheid zal zich nooit meer voordoen.

De keizer die hoogst tevreden was over de schitterende overwinning geloofde deze taal en gaf Miramon volle vrijheid.

Het zou hen beide het leven kosten.

Hij had echter eenige uren verzuimd en den ongehoorden uitslag van zulk een gevecht ongebruikt gelaten, de straf hiervan volgde al spoedig.

De keizer was echter goed gezind en riep mij toe:

— Ziet ge wel, Salm! de jonge generaal is toch zoo kwaad niet.

Ik antwoordde niet, maar in mijn binnenste werd mijn hart verscheurd.

Vroeger was Marquez, nu was Miramon de booze geest van den keizer.

De eerste is een verrader; daaromtrent bestaat geen twijfel; de laatste boette met den dood, en zoolang wij geene bewijzen voor het tegendeel hebben, willen wij aannemen dat Miramon misschien persoonlijke, eerzuchtige bedoelingen had, maar zich meer zelf door zijne illusiën liet misleiden en door zijne lichtvaardigheid meeslepen, dan dat hij den keizer wilde misleiden en opzettelijk tot verderfelijke handelingen overhalen.

Onze vijand generaal Escobedo had den tijd niet zoo ongebruikt voorbij laten gaan.

Zoodra hij de nederlaag gewaar werd — en hij moest immers de vluchtende witte gestalten op den Cimatario van uit zijn hoofdkwartier over de stad heen zien — zond hij zijne beste troepen ter versterking af.

Of Miramon verzuimd had, omtrent de aanrukkende troepen van Escobedo berichten in te winnen, dan wel of hij dit door zijne vreugde over de behaalde overwinning vergeten had, weet ik niet; maar toen onze troepen den marsch naar den top van den Cimatario ondernamen, waren de regimenten van Escobedo reeds op de tegenovergestelde helling dicht bij den bergrug.

Door een dwaas dralen had men zich het aanzienlijkste voordeel eener vaste stelling op den berg laten ontgaan.

Over het algemeen was de lichtvaardigheid, waarmee men te werk ging, te laken. De Cazadores rukten slechts met twee of drie patronen in hun tasch op!

De keizer, die door de overwinning van Miramon opgewonden was en zich geheel aan diens leiding overgegeven had, ging met den generaal voorop.

Toen onze brigades de hoogte ongeveer voor twee derde gedeelten opgeklommen waren, werden zij van den rug daarvan met vuur begroet.

Tegelijkertijd rukten de Cazadores de Galeano tegen den linkervleugel van den vijand op en vielen op het vierde regiment ruiterij aan.

Het laatstgenoemde werd geheel verslagen, en door zijne vlucht werd de infanterie in wanorde gebracht.

De bedwelming der zegepraal was bij onze troepen niet zoo groot geweest om achteloos te zijn daar de overwinning zoo gemakkelijk behaald was; ook waren zij door de inspanning van den morgen, het loopen om gevangenen te maken, enz. vermoeid en uitgeput.

Op dit oogenblik trok de keizer zijn sabel en reed voor het front; Miramon bevond zich aan zijn rechter- en ik aan zijn linkerkant.

Het vuur van de hoogte had meer welsprekendheid dan zijne woorden en zijn voorbeeld: de troepen maakten rechtsomkeer en vluchtten, terwijl de vijand uit zijne stelling op de hoogte voorwaarts rukte.

De keizer was buiten zichzelven; hij wilde niet vluchten en bleef op de plaats waar hij het doelwit was van alle kogels.

Dat hij hier den heldendood niet stierf, is verwonderlijk.

Het gevaar werd gedurig dreigender, want de vijand rukte voorwaarts.

Tevergeefs gaf Miramon den raad om te wijken: de keizer bleef.

Eindelijk waagde ik het, mijne hand op zijn linkerschouder te leggen en zeide:

— Ik bezweer Uwe Majesteit, zich niet zoo noodeloos bloot te stellen; gij zijt het aan uw leger verplicht, uw leven niet in de waagschaal te stellen!

Dat hielp: de keizer wendde zijn paard om en reed aarzelend en stapvoets naar de Casa Blanca.

De aanblik van de helling van den Cimatorio met onze vluchtende troepen was zoo verschrikkelijk dat het mij door de ziel sneed.

De Cazadores de Galeano waren hun dicht op de hielen en vuurden onafgebroken; met elk schot brachten zij eene wond toe.

De vijand volgde ons in de stad, doch generaal Miramon beval een regiment aan te

rukken dat een vreeselijk bloedbad onder de vervolgers aanrichtte.

De keizer keerde nu naar La Cruz terug, waar generaal Mejia de veroverde kanonnen had laten aanbrengen.

Deze benevens de gevangenen en de veroverde vaandels waren op de Plaza de la Cruz geposteerd.

Onder de gevangenen bevond zich de adjudant van den vijandelijken kolonel von Gagern, een zekere von Glümer, die vroeger een Pruisisch vaandrig geweest was.

De keizer vroeg hem « of hij een Duitscher was? » waarop hij met de meeste onbeschaamdheid loog:

— Neen! Ik ben een Amerikaan! — *Cives Romanus sum!*

Wij waren beiden van meening, dat wij ons, niettegenstaande de verandering welke er in den staat van zaken gekomen was, nog altijd door de vijandelijke gelederen zouden kunnen slaan, en dat het tegenwoordige oogenblik gunstiger was dan er ooit weder een zou komen.

Een doortocht door het vijandelijk leger moest nu bijna op ieder punt gelukken en inzonderheid aan den kant van de Sierra Gordo.

Dien kant had Escobedo door het wegnemen der troepen, die ons geslagen hadden, verzwakt, terwijl op den volgenden dag misschien velen van hen die des morgens door ons geslagen waren, weder naar de legerplaats van den vijand teruggekeerd zouden zijn.

Alles was nog gepakt en tot het vertrek gereed, en de beide Amerikaansche heeren. M. Clark en M. Wells, die mij dringend verzocht hadden hen mee te nemen, wachtten met het grootste ongeduld, totdat het sein tot opbreken zou gegeven worden.

Tot dusverre had ik nog geen tegenbevel gekregen; maar het langdurige gesprek dat de keizer met Miramon gehad had, verontruste ons en wij vreesden dat hij hem zou bewegen om te Queretaro te blijven.

Ik bedacht daarom eene boodschap in de kamer van den keizer en zeide tot hem in het Duitsch:

— Ik verzoek Uwe Majesteit om de genade, mij een oogenblik aan te hooren, voordat gij den jongen generaal van u laat gaan.

— Goed, antwoordde de keizer, wacht mij bij Castillo; ik zal er dadelijk ook komen.

De keizer kwam er al spoedig.

— Uwe Majesteit! zeide ik tot hem, wilt gij mij de genade verleenen, vrijer en openhartiger tot u te mogen spreken, dan ik zulks in andere, min gevaarlijke omstandigheden zou durven doen?

— Ik wensch, antwoordde hij, dat gij in alle omstandigheden, ook wanneer alles goed gaat, altijd vrij en openhartig met mij spreekt.

— Welnu, Uwe Majesteit! vervolgde ik, dan bezweer ik u, deze ongelukkige stad te verlaten, waar aan Uwe Majesteit een zekere dood te wachten staat.

En nu deelde ik hem alles mede wat ik vroeger eens met generaal Castillo besproken had, en deze vereenigde zijne pogingen met de mijne.

Het was alles vruchteloos.

Miramon had den keizer geheel ingepalmd.

Deze sprak weder over zijne militaire eer, die hem niet vergunde de stad over te geven en daarin de zware artillerie achter te laten.

— En wat, riep hij uit, moet er van deze ongelukkige stad geworden, die zoo trouw aan ons verknocht gebleven is, en wat van onze arme gekwetsten, die wij niet mee kunnen nemen?

Eene vesting op te geven, wanneer men haar nog kan behouden, of kanonnen in den steek te laten, moge met de eer van een kommandant of een officier bij de artillerie in strijd zijn — en het is zeker alleszins wenschelijk dat dergelijke meeningen bij een leger geloofsartikelen zijn — maar deze wetten kunnen onmogelijk gelden voor den vorst, aan wien geheel andere wetten tot maatstaf moeten verstrekken dan die der militaire eer.

De keizer had naar onze meening niet mogen aarzelen zijn lot aan de stad te verbinden. Zulks was een gevaarlijke scrupuleusheid waarmede men in den oorlog en in het oogenblik van gevaar geen rekening mocht houden.

De keizer was echter door al de gronden die wij aanvoerden niet te bewegen: hij deelde ons mede dat hij met Miramon tegen den volgenden dag een aanval op den San Gregorio afgesproken had.

— Welnu, riep ik, als Uwe Majesteit dan volstrekt wil blijven en een aanval op den San Gregorio doen, dan bezweer ik u, dit niet morgen, maar oogenblikkelijk, binnen een uur te doen.

Castillo was van dezelfde meening, en wij ondersteunden haar met al de gronden, die ik hier boven reeds opgegeven heb, maar te vergeefs.

Het bleef bij de bepalingen van Miramon,

en ik kreeg bevel de huzaren en de lijkwacht weder te laten inrukken.

Zoo eindigde de 27ste April, die ons het laatste middel onzer redding aanbood.

De zaak was reddeloos verloren.

Het waren de laatste dagen van het keizerrijk.

Het waren de laatste weken van 's keizers leven.

* * *

Den volgenden dag kwam er natuurlijk niets van een aanval.

Ik beken het hier rechtuit dat ik met het krijgstalent der Mexicaansche generaals niet hoog oploop. Ze maakten slechts ruzie, benijdden elkander en wanneer men een krachtig offensief moest nemen stelde men het uit.

En de zwakke Maximiliaan liet zijn generaals maar begaan.

't Zou verkeerd uitdraaien.

Zekeren dag bemerkte Mendez voor onze verdedigingslinieën eene vrouw te paard, met een sombrero met een veer op het hoofd en met een geweer in de hand.

Zij reed onophoudelijk heen en weer en schoot op de Juaristen.

Ik had haar reeds bij vroeger gelegenheden opgemerkt.

Zij zag er als een soldatenvrouw uit.

Toen zij door generaal Mendez ondervraagd werd, gaf zij hem te kennen, dat zij over haren man wraak wilde nemen, die op den 14n Maart door den vijand gedood werd.

Daar zij, naar het scheen, eene moedige vrouw was, bediende de generaal zich van haar en droeg haar den last op van generaal Marquez narichten in te winnen, waarvoor haar 500 pesos beloofd werden, en zij verliet te dien einde de stad.

Toen zij na verloop van eenige dagen terugkeerde, deelde zij mede dat generaal Marquez aanrukte en binnen twee dagen te Queretaro zou zijn; hij was reeds te Arroya Zarco, waar zij den generaal zelve gesproken had.

Toen zij echter nader ondervraagd werd, sprak zij zich zelve telkens tegen en maakte zich daardoor zoo verdacht, dat men het wenschelijk achtte haar in hechtenis te nemen.

Zij was waarschijnlijk een bespiedster van den vijand, die gaarne vijfhonderd keizerlijke pesos op zulk eene gemakkelijke wijze zou verdiend hebben.

Wij bemerkten dat er van verscheidene heuvels seinen gegeven werden en vernamen later, dat er in het inwendige daarvan, een zeer volledig spionneerstelsel door den vijand in praktijk gebracht was. Een standplaats van deze spionnen bevond zich in de huizen in de nabijheid van La Cruz, en vijandelijke officieren in burgerskleederen waren daarin zelfs doorgedrongen.

Dit stelsel hebben wij reeds door Mercèdes zelve zien werken toen zij met den berg gesprekken hield.

Bij middel van houten signalen had men een vernuftig schrift uitgevonden dat van deze zijde in de stad, door spionnen werd beantwoord.

Aldus wist men bij den vijand alles wat er bij ons voorviel.

Intusschen geraakte onze voorraad munitie op. Kolonel Rodriguez deed hierop een uitval om munitie te bemachtigen. De aanval gelukte volkomen, maar de kolonel werd door twee kogels getroffen.

De aanval werd door den dood van haren kolonel tot staan gebracht geraakte daarop in verwarring en werd eindelijk tot den terugtocht bewogen.

Er was geene reserve voor handen en dus kon er andermaal van het behaalde voordeel geen gebruik gemaakt worden.

De vijand vatte weder moed, achtervolgde de vluchtelingen, die het lijk van hunnen dapperen kolonel meenamen, en deed een aanval die echter door de Cazadores afgeweerd werd.

De dood van dezen dapperste onder de dapperen werd door ons allen diep betreurd, en op den tweeden Mei had zijne plechtige begrafenis in de kerk Congregacion plaats, waarin alle stafofficieren, die gedurende het beleg van Queretaro gesneuveld of aan hunne wonden overleden waren, werden begraven.

De keizer woonde de begrafenis met zijn geheele gevolg bij.

De vijand bombardeerde de stad dezen dag bijzonder levendig.

Des namiddags werd er eindelijk besloten, den volgenden dag een aanval op den Cerro San Gregorio te doen.

Onze voorraad van geld was nu geheel uitgeput, en er moesten buitengewone middelen te baat genomen worden om in dezen noodlottigen staat van zaken te voorzien. Hierom werd de bevolking belast en ieder moest opbrengen naar zijn vermogen.